

A Palkovics László államtitkár kezdeményezésére a BME rektora által felkért eseti független Bizottság jelentése

2016. november 23.

1. Bevezetés

A Bizottság eddig öt alkalommal ült össze, abból a célból, hogy áttekintse a GTK esetleges kiválásának felvetésével kapcsolatos problémákat a Rektor és az Államtitkár úr által előírt témákban.

2. A Bizottság tagjai

Pap László (VIK)
Bajnóczi Laura (Kancellária, később tanácskozási jogú tag)
Domokos Gábor (ÉPK)
Farkas György (ÉMK)
Gáspár Péter (KJK)
Horvai György (VBK)
Krisztián Dávid (EHK)
Kurutzné Kovács Márta (ÉMK)
Lajos Tamás (GPK)
Meyer Dietmar (GTK)
Zaránd Gergely (TTK)

3. A Bizottság az első ülésén az alábbi stratégiában állapodott meg:

- A Bizottság a kialakult helyzetben arra törekszik, hogy emócióktól mentesen, a tényekre támaszkodva alakítsa ki javaslatait.
- A Bizottság alapvető feladata annak elemzése, hogy a GTK-nak milyen tényleges gazdasági, szervezeti és egyéni karrierépítési problémái vannak, és azok megoldására az Egyetemnek milyen lépéseket kell tenni a jövőben.
- Ehhez a Bizottság alapvető fontosságúnak látta azt, hogy a GTK vezetőivel (dékánhelyettesek, tanszékvezetők, kari HÖK elnök) személyes konzultációkat folytasson.
- A Bizottság tagjai munkájukat valamiféle „jószolgálati” tevékenységnek tekintik, azzal a céllal, hogy a felvetődő problémák megoldására mielőbb sor kerülhessen.
- A Bizottság elfogadta azt, hogy szükség esetén a vélemény kialakításához külső (pl. az EHBTD adminisztrációja, Kancellária, Rektori Kabinet, külső jogi és szakmai) szakértőket is bevonhat.

4. A Bizottság általános megállapításai az Államtitkár és a Rektor urak által megfogalmazott kérdésekkel kapcsolatban

- A Bizottság tagjai úgy ítélik meg, hogy az Államtitkár úr és a Rektor úr által megszabott határidők nem teszik lehetővé, hogy az összes felvetett kérdésben megalapozott és pontos adatokkal alátámasztott megállapításokat tegyünk, ezért csak azokban a kérdésekben fogalmazzuk meg véleményünket, amelyekkel kapcsolatban megalapozott adatokkal rendelkezünk.
- Emellett a Bizottság tagjai kifejtik véleményüket olyan általános témákban is, amelyek a felvetődő problémák megoldása szempontjából fontosak.

5. A jelentés elkészítésének a feltételei

A Bizottság úgy ítéli meg, hogy a munkáját sem a GTK vezetése, sem az egyetemi vezetés nem támogatta megfelelően. Ennek a következők a jelei:

- A GTK vezetői közül többen dokumentálhatóan megtagadták az együttműködést a Bizottsággal. Mindössze öt szervezeti egység vezetője és a kari HÖK elnöke fogadta el a Bizottság megkeresését, az egyetem vezetésétől pedig időben nem kaptuk meg az egyes kérdések megtárgyalásához szükséges dokumentumokat.
- Ez a két tény nehezíti az Államtitkár úr azon igényének a kielégítését, hogy *„a vizsgálat térjen ki az Önök, ill. Andor dékán úr által korábban megírt Bizottságlevelében foglalt problémákra és azok lehetséges megoldásaira, elsősorban a kialakult helyzet BME-n belül megnyugtató, hosszú távú működését biztosító rendezését szem előtt tartva. Rektor úrtól kértem, hogy az erre vonatkozó, a kar vezetőivel egyeztetett javaslatot az általa felkért Bizottság legkésőbb november 24-ig készítse el.”*
- Ezért a munka során a Bizottság tagjai elsősorban személyes kapcsolataikra támaszkodhattak az adatgyűjtésnél és az aktuális kérdések megválaszolásánál.
- Ezek alapján a Bizottság elsősorban azokban a kérdésekben foglalt állást, ahol dokumentálható adatok álltak rendelkezésre, illetve kifejezi véleményét azokban a nem kvantitatív kérdésekben, amelyek a GTK különböző hivatalos állásfoglalásaiban megjelentek.

6. A jelentés tartalma

- A Bizottság, az államtitkári levél szellemével összhangban, az aktuális témával kapcsolatos *munkaiügyi kérdésekkel nem foglalkozott.*
- A Bizottság az alábbi általános megállapításokat teszi:

- A BME érdekelt abban, hogy a GTK a következő időszakban is a BME részeként működjön.
 - A GTK a BME értékes, szerves, nem elválasztható része, amit továbbra is karként kell működtetni.
 - Fontos, hogy a BME garantálja, hogy a GTK szakjaira felvett hallgatók olyan tartalmú és színvonalú oktatásban részesülnek, amit az Egyetem a felvételnél számukra ígért.
 - A BME a GTK minden dolgozójának a munkájára számít, aki az Egyetemen kívánja folytatni szakmai pályafutását, és aki az Egyetem szabályzatait elfogadja.
 - A Bizottság egységesen úgy foglalt állást, fontos deklarálni: a BME nyolc korból álló egységes szervezet, ahol a karok egyforma jogokkal és kötelezettségekkel rendelkeznek.
 - A Bizottság hangsúlyozza azt, hogy a globalizálódó oktatási piac hangsúlyosan megköveteli az oktatás, a kutatás és a projekt típusú vállalkozási tevékenység összehangolását és párhuzamos kezelését, és a dokumentálható eredmények színvonalának folyamatos növelését.
- A Bizottság nem foglalkozott azzal, hogy feladata *„Annak kivizsgálása, hogy a GTK dékánja mikor és kivel, milyen felhatalmazással és kari támogatottsággal tárgyalt a kiválasztásról. Kik, mikor tudtak erről? ”*. Ezt azért tette, mert a különböző forrásokból (ELTE és GTK) egymásnak ellentmondó információk láttak napvilágot, aminek az elemzésére a Bizottság nem rendelkezik megfelelő eszközökkel.
 - A Bizottság a felkérésnek megfelelően részletesen foglalkozott a „GTK helyzete – 2016. október” című anyaggal. Előjáróban megjegyezzük, hogy a GTK problémáit és öt kérésének a megfogalmazását a Bizottság sok esetben sajnos nehezen értelmezhetőnek találta. A Bizottság különösen problematikusnak véli az anyag érzelmekre ható stílusát. A korábban említett tervezett párbeszéd elmaradása miatt a Bizottság nem tudta a bizonytalanságokat tisztázni. Ennek megfelelően a Bizottság válaszai is sok esetben csak általános elveket követhetnek.
 - A Bizottság értetlenségét fejezi ki a GTK egyes vezetőinek azon lépéseit illetően, hogy többen elzárkóztak a Bizottsággal való együttműködéstől a fentebb említett anyagban megfogalmazott sérelmek és problémák házon belüli rendezésének lehetőségeiről.

7. A GTK öt kérésére adott válaszok

- **Első kérés:**

„Kérjük annak megerősítését, hogy (i) a felvételi és képzésszervezési ügyekben nem kerülhet a GTK a BME-n belül hátrányos helyzetbe; (ii) az egyetem a fenntartóval folytatott kommunikációjában támogatóan artikulálja a GTK kéréseit, (iii) az egyetem vezetése segíti a GTK növekedési potenciáljának kihasználását; (iv) az egyetem fokozottan figyelembe veszi a GTK sajátosságait a felvételi és képzésszervezési ügyekben (önköltséges forma dominanciája, igen erős versenykörnyezet, erősen ingadozó jelentkezési számok, a szűk fenntartói keretszámok jelentősége, a jelentős arányú nem beiratkozó felvett hallgató stb.), átmenetileg akár a felvételi minimumpontok meghatározásának tekintetében”.

Válaszok az első kérésre:

(i) Általános alapelvként kimondhatjuk, hogy a Műegyetem mindenkorinak vezetésének törekednie kell rá, hogy az Egyetem egyetlen egysége se kerüljön saját képzése szervezésénél hátrányos helyzetbe, amennyiben a képzés illeszkedik a Műegyetem fejlődési irányaihoz és ahhoz a magas színvonalú képzési sztenderdhez, melyet a Műegyetem minden oktatóegységétől elvár. A GTK képzéseinek további megerősítése, nívójának emelése úgy véljük, a Műegyetem érdeke és fontos célja. Nincs tudomásunk róla, hogy a GTK a képzésszervezési, ill. felvételi ügyekben bármikor is hátrányt szenvedett volna, és nem világos, hogy a kérés pontosan milyen törekvésre vonatkozik.

(ii) Természetesnek gondoljuk, hogy az Egyetem vezetésének feladata és kötelessége is az egyes szervezeti egységek és a fenntartó között kommunikálni mindazokat a kéréseket, melyek a Műegyetem aktuális problémáival kapcsolatosak és egészének fejlődését szolgálják.

(iii) Természetes elvárás, hogy az Egyetem segítse minden egyes egység növekedését, amennyiben az a Műegyetem fejlődését szolgálja, és nincs ellentétben az Műegyetem egészének az érdekeivel.

(iv) Úgy véljük, a Műegyetemen számos, rendkívül eltérő struktúrájú képzés folyik, melyek működőképességének megőrzése és támogatása a Műegyetem vezetésének mindenkorinak feladata. A Műegyetem egyik fontos célja, hogy megőrizze rangját az európai egyetemek sorában, és ne csússzon le egy másodrangú felsőoktatási intézmény színvonalára. Ennek feltétele a komoly kutatói és alkotói tevékenység és a hallgatók tudás-színvonalának emelése. Utóbbi ugyanis erősen visszahat az egyetem színvonalára, kiadott diplomáink értékére, elismertségére, és meghatározza az egyetem kutatási potenciálját is. Egyébként a Bizottság a 350 pontos felvételi minimumot (ez a maximális pontszám 70%-a) nem tartja magasnak.

Javaslatok

- A fentiek ellenére a Bizottság a Műegyetemen általánosan érvényes 350 pontos minimum esetenkénti eltörlését induló szakok esetében egy 2-3 éves átmeneti időszakban támogathatónak tartja, ám a ponthatár általános eltörlését komoly hibának véli.

- Megoldásként javasoljuk ehelyett "0. évfolyam" indítását, ahol a hallgatók alapo­zó tárgyak segítségével felkészülhetnek a sikeres felvételire és egyes bevezető tárgyakat is teljesíthetnek.

- **Második kérdés:**

„Kérjük a más kari tantervekből való kizsorításunk problémájának egyetemi szintű kezelését. Amennyiben ez csak részleges lenne, akkor annak elfogadását, hogy erre más BME karok mi képzéseink tanterveiből való kihúzásával kényyszerülnünk reagálni”.

Válaszok a második kérdésre:

Semmilyen, a Bizottság rendelkezésére álló adat nem támasztja alá, hogy a GTK más kari tantervekből kizsorulna. A KKK rögzíti és garantálja a gazdasági és humán tárgyak mintatantervbeli kreditarányát. A Műegyetem fokozottan kell, vigyázzon arra, hogy az áto­ktató karok, a GTK illetve a TTK kompetenciájába tartozó tárgyak kreditértéke ne csökkenjen (az esetleges kontaktóra szám csökkentése mellett sem), illetve ezek a tárgyak az említett két kar gondozásában maradjanak.¹

- **Harmadik kérdés:**

„Kérjük a gazdálkodási önállóságunk megerősítését a 2016. augusztus 28-án a Vezetői Értekezletnek megküldött alapelvek szerint. Ebben a lényegét tekintve az szerepelt, a BME karok közötti elosztási rendszer a GTK-t tekintve olyan leegyszerűsített megközelítésű legyen, ami csak a GTK hatására érkező bevételeket, valamint általános és létesítmény­költségeket célozza megadni, és a GTK belső költségvetési támogatását egyszerűen ezek különbségeként adja meg. Természetesen tisztában vagyunk azzal, hogy a GTK nem lehet önállóbb, mint bármely más kar, nem is ezt indítványozzuk. Csak annyit, hogy a GTK költségvetése az alapelvét tekintve ne tartalmazzon se pozitív, se negatív pozíciót a többi kar viszonylatában: ennyiből legyen semleges”.

Válaszok a harmadik kérdésre:

A GTK kérését több szempontból is aggályosnak tartjuk:

¹ A kérdés rámutat a BME jelenlegi elosztási rendszerének visszasságaira: a 75%-ban hallgató x kredit alapú karok közötti elszámolás rendkívül megnehezíti az egyes képzések egyetemi szintű átszervezését, és ideiglenesen nehéz helyzet hozhat egyes karokat. Az oktatás 75%-os súlya a személyi állomány 22,5%-os súlyához képest nem tükrözi egy európai egyetem struktúráját sem, ahol az oktatók idejük 60-80%-át fordítják kutatásra. Indokolt lehet a költségvetés átstrukturálása, és egy esetleges alapfinanszírozási szelet illetve megnövelt kutatási szelet megfontolása.

- A BME több egysége kizárólag azért volt képes túlélni az előző évek nehézségeit, mert az elosztási algoritmus a csillapításokon keresztül mégis tartalmaz egyfajta szolidaritási elemet. A GTK az elmúlt 3 évben csak minimális mértékben járult hozzá a veszteséges karok finanszírozásához, azt főként a Gépész és a Vegyész kar fedezte, míg az elmúlt 10 évre vetítve a GPK és a GTK voltak a fő befizetők. A GTK elkülönülő kezelése egyszersmind ezt a szolidaritási elvet tenné semmissé. A szolidaritási elv alkalmazása gyorsan változó környezetünkben (népszerű szakterületek, változó társadalmi igények, stb.) hosszú távon biztosítja az Egyetem oktatási, tudományos és szakmai műhelyeinek a stabilitását, és színvonalas működését.
- A GTK fent vázolt gazdálkodási önállóságát elvileg megoldhatónak, de az egyetem szempontjából nemkívánatosnak tartjuk, és nem tudjuk támogatni. Olyan elosztási rendszert tartunk előremutatónak, mely minden egységet azonosan kezel, és a szolidaritás elvére is épül.
- Megjegyezzük: a GTK tagadhatatlanul nem vesztese a jelenleg érvényes elosztási algoritmusnak, az egész egyetem 9,65 milliárd forintos tartalékából a legnagyobb, közel 3 milliárd forintos lekötetlen tartalékkal rendelkezett a 2015-ös pénzügyi év végén.²
- A karok közötti elosztás rendszere minden felsőoktatási intézményben komoly viták tárgya, ezért mindenképpen fontosnak tartjuk egy olyan – széles körben megvitatott – karok közötti elosztási rendszer kialakítását (újragondolását), amely kifejezi a Műegyetem egységét, támogatja a karok közötti szolidaritás elvét, és olyan módon motiválja a szereplőket, hogy azok az Egyetem korábban említett általános feladatait minél magasabb színvonalon teljesítsék. (Idézet a 2011. évi CCIV. Nemzeti Felsőoktatási Törvényből: "2. § (1) A felsőoktatási intézmény az e törvényben meghatározottak szerint – az oktatás, a tudományos kutatás, a művészeti alkotótevékenység mint alaptevékenység folytatására – létesített szervezet.")

• **Negyedik kérdés:**

„Kérjük a doktori, habilitációs és egyetemi tanári kinevezési eljárásokkal kapcsolatos, GTK területeire vonatkozó részletek módosítását, eseteinkben a jogszabályilag a HBDT szintre való delegálható részletek erre a szintre delegálását, természetesen az EHBDT szabályosságot és etikusságot kontroláló szerepe mellett. Az eljárások kapjanak nagyobb nyilvánosságot, ez alapján és a jogorvoslati eljárások hatékonyságának javítása mellett. Az objektivitás hiánya, a személyeskedések, a tudományterületi alapú hátrányos megkülönböztetések

² Ez véleményünk szerint a hallgató x kredit alapú finanszírozás visszásságaival függ össze: (1) a minisztériumi normatívák, melyekhez a BME algoritmus is igazodik, hibásak, és a műszaki és természettudományos képzések alulfinanszírozottak, illetve (2) az egyes oktatási formák algoritmusbeli költsége valószínűleg helytelenül van meghatározva, és nem veszi figyelembe laborok, ill. gyakorlatok valódi költségigényét.

súlyos etikai vétségeknek minősüljenek, mindezek lehetőségét a vonatkozó szabályozások minimalizálják”.

Válaszok a negyedik kérdésre:

A habilitációt szabályozó, jelenleg érvényes 387/2012. (XII. 19.) Korm. rendelet szerint az EHBDT feladatait a 22. paragrafus szabályozza:

"22. § ... (4) A habilitációs bizottság a szabályzatban meghatározottak szerint habilitációs eljárásokat folytat le, és ennek keretében:

- a) kijelöli a hivatalos bírálókat és a habilitációs bírálóbizottságot,*
- b) értékeli a bírálóbizottság jelentését,*
- c) dönt a habilitált doktor cím odaítéléséről."*

A tudományági habilitációs bizottságokra vonatkozó paragrafus szerint:

"23. § (1) A felsőoktatási intézmény habilitációs bizottsága tudomány- illetve művészeti ági habilitációs bizottságokat hozhat létre, az összetételre és a személyi feltételre vonatkozó, a 22. § (2) bekezdésében megfogalmazott előírások betartásával. Az így létrehozott szakmai habilitációs bizottságoknak a felsőoktatási intézmény habilitációs bizottsága a 22. § (4) bekezdés c) pontja szerinti jogosultság kivételével – átruházhatja jogköreit."

- Ismereteink szerint a BME EHBDT eszerint működik: a *döntést* magát nem ruházhatja át, ám a többi jogkört – a habitusvizsgálat eredményének ellenőrzését kivéve – átruhazza a habilitációs eljárás során a tudományági HBBDT-re.
- Az EHBDT a Bizottságot arról tájékoztatta, hogy az egyes szakterületekre most is eltérő követelmények vonatkoznak, melynek a rendszerét az EHBDT a szakterületeket képviselő tagokkal megvitatva alakította ki.
- Megítélésünk szerint az EHBDT minden kifogásolt esetben jogszerűen járt el, döntéseiket a Bizottságnak nincs módjában felülbírálni. Nem látjuk nyomát, hogy az EHBDT döntései hátrányosan különböztették volna meg a GTK-t, etikátlanok lettek volna, vagy személyeskedés lett volna mögöttük. Kétségtelen az is, hogy a habilitációs követelmények magasak, és az MTA Doktora fokozat megszerzésének követelményeihez viszonyítanak, de ez egy egyetemi tanári kinevezés esetében természetes, és minden karra érvényes szabályozás.
- Etikai problémák esetén a BME bármelyik polgára az egyetem Etikai Kódexe alapján az Etikai Bizottságot kérhetik fel az ügy kivizsgálására.
- A habilitációs vagy doktori eljárások nyilvánosságát az aktuális törvények szabályozzák.
- Az EHBDT által lefolytatott vizsgálatok publikusságát a Bizottság ismeretei szerint törvények szabályozzák, különös tekintettel a személyiségi jogok tiszteletben tartására.

- A jogorvoslati folyamattal kapcsolatban a BME Szenátusa az elmúlt hónapban fogadta el a BME Doktori és Habilitációs Szabályzatának módosítását.
- Az elmúlt 15 évben a BME GTK-n összesen 2 nagydoktori fokozat született, míg a természetesen nagyobb oktató-kutató létszámú Corvinus Egyetemen 21. Ezért a GTK szempontjából előremutatónak, de egyszersmind némileg aggályosnak tartjuk a Humánpolitikai Szabályzat egyetemi tanári kinevezésekre vonatkozó részének közelmúltban történt módosítását, miszerint a 2019. január 1-jét követően meghirdetett egyetemi tanári állások betöltésének feltétele az MTA doktora fokozat megszerzése. Ez az intézkedés nyilvánvalóan a BME kutatási potenciáljának és emberi erőforrásainak erősítését célozza, ám fennáll a veszély, hogy MTA doktori fokozat hiányában egyes tanszékek egyetemi tanár nélkül maradhatnak, továbbá fennáll annak is a veszélye is, hogy a fiatal oktatók egy része elhagyhatja intézményünket.

Javaslataink a fentiek tükrében:

- Elengedhetetlennek tartjuk a kölcsönös bizalom helyreállítását az EHBĐT és a GTK HBĐT között. Javasoljuk, hogy a két bizottság tegyen konkrét bizalomerősítő lépéseket.
- Addig is, amíg a fenti bizalomerősítő lépések hatására a kívánt mederbe kerülnek a fokozatszerzési eljárások, javasoljuk, hogy mind a GTK HBĐT, mind pedig az EHBĐT fokozottan támaszkodjon a külső, a BME-vel közalkalmazotti jogviszonyban nem levő szakértők véleményére.
- Javasoljuk továbbá a BME Humánpolitikai Szabályzatában az átmeneti időszak hosszát 2019 (esetleg 2020) végéig kiterjeszteni (ezt a javaslatot a Bizottság nem támogatta egyhangúan).
- A Bizottság javasolja, hogy az EHBĐT a GTK HBĐT-jével hasonlítsa össze a BME és a szakirányú társszervezetek habilitációs követelményeit (ezt a javaslatot a Bizottság egy tagja terjesztette elő, a többi tag nem támogatta).

• Ötödik kérdés:

„Kérjük annak a garantálását, hogy a GTK BME-n maradása esetén a kar szervezetének vagy vezetőinek megválasztásába karon kívülről nem avatkoznak be.”

Válaszok az ötödik kérdésre:

- A Bizottság nem tud arról, hogy az Egyetem vezetése bármilyen módon beavatkozott volna a GTK vezetőinek megválasztásába. Ilyen esetet a Bizottsággal együttműködő néhány tanszékvezető és igazgató sem tudott említeni. Az egyes karok mindig is maguk választották vezetőiket, a dékántól eltekintve, akit a Kari Tanács javaslata alapján a rektor nevezi ki.

Nem tudunk olyan esetről, amikor a rektor elutasította volna egy kar választott (javasolt) dékánjának kinevezését. Az egyetem szabályzatai (SzMR) valamint a mögöttük álló Nemzeti Felsőoktatási Törvény pontosan körülírják, garantálják, és meghatározzák a karok önállóságának kereteit.

Összegzés

- A Bizottság határozott álláspontja, hogy a GTK a BME-nek olyan értékes és szerves részét képezi, melynek elvesztése a BME minden egységének káros lenne. A GTK a BME, mint „Universitas” szerves részévé vált, mely a többi karral szimbiózisban él.
- Akár néhány tanszék vagy egyes intézetek más egyetemhez való csatolása is megbontaná a BME-n folyó műszaki-, gazdasági-, természettudományi, és humán képzések integritását, elképzelhetetlen helyzetbe hozná a több mint 1,000 GTK-n tanuló Műszaki Menedzser hallgatót és a GTK mintegy 6,000 hallgatóját (nappalit és levelezőt együttevén), és a BME összes hallgatója és egysége számára is hátrányos lenne. Határozott véleményünk, hogy az átalakítás károsan érintené nem csak a BME-t, a hallgatókat, és a BME-n maradó egységeket, de azoknak az egységeknek jó részét is, amelyek az ELTE-re kerülnének.
- Fontosnak tartjuk és javasoljuk, hogy a Műegyetem a Minisztérium és a nyilvánosság felé is nyilatkozzon arról, hogy számára fontos az, hogy a GTK az Egyetem integráns része maradjon. Ezért az Egyetem vezetése készítsen egy rövid, tömör deklarációt arról, hogy a GTK jövőjét csak a Műegyetemen belül tudja elképzelni.
- A GTK által felvetett problémákat nem látjuk olyan súlyosságúnak, melyek indokolnák egy kar kiválását. A felvetett problémákat a BME-n belül tisztázhatónak és megoldhatónak látjuk. Ezzel kapcsolatban szeretnénk megjegyezni, hogy a szóban forgó problémák döntő többsége nem annyira a múltra, mint a jövőre vonatkozik, azaz esetleges jövőbeni fejleményekkel kapcsolatos aggodalmakat fejez ki.